

נהי ומספד על מרן הגאון רבי זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל

אגודת 'קדושת ציון' קבלה בהלם ובתדהמה את פטירת מורנו ורבנו, גאון ישראל הגרז"נ גולדברג זצ"ל, אשר נועצנו בו רבות וזכינו להתחמם לאורו איש איש לפי דרגתו. הייתה זו זכות עבורנו לארגן את ההספד במלאות השבעה, והתנאים הקשים של תקופת הקורונה אתגרו אותנו לאלתר פתרונות יצירתיים, אשר יאפשרו את קיום המעמד תוך מתן הכבוד ההולם לנפטר.

כהרגלו להיות ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, זכינו שעמד לצדנו הגאון רבי מרדכי שריקי, ראש מכון רמח"ל ומגדולי רבני האגודה, אשר כמו תמיד ניאות בטוב עין ובחביבות להעמיד לרשותנו את בית מדרשו החשוב והמפואר בשכונת הר-נוף בירושלים.

פעילי האגודה ורבניה עמלו סביב לשעון, ובסופו של דבר זכינו לגלריה מכובדת של רבנים בראשות הראשל"צ ורבה של ירושלים הגאון רבי שלמה משה עמאר, הרב הראשי לישראל וראש אבות בתי הדין הגאון רבי דוד לאו, הגאון רבי מרדכי אויערבאך גיסו של הנפטר, ועוד. המעמד שודר באתרים שונים, וצפו בו בשידור חי מעל רבבה של יהודים, ובשידור חוזר, הרבה יותר משתי רבבות!

לאור הקושי הגדול בארגון אירוע מסוג זה תוך זמן קצר ובאמצעים הדלים העומדים לרשותנו, נאלצנו להתחייב על סכומים לא מבוטלים, בין השאר עבור דברים בלתי-צפויים שלא היינו מוכנים אליהם מראש. הציבור הקדוש נרתם בעין יפה עד כה, אך עדיין חסרים לנו כמה אלפי שקלים על-מנת להשלים את ההוצאות. כל מי שיעזור - יבורך מפי עליון, וזכות הגאון הגדול תגן עליו.

להלן תמצית ההספדים. ניתן לראות את האירוע בשלמותו באתר [קדושת ציון](#).

הראשון לציון ורבה של ירושלים הגאון רבי שלמה משה עמאר - מיום שנודע שחלה, לא הפסקנו להתפלל, כמו כל בית ישראל. אבל נגזרה גזרה והעולם נשאר שמם. בשנים האחרונות זכיתי להכיר אותו, ראיתי כיצד היה עניו ובעל דרך ארץ, גדול בתורה וביראה. שמעתי מדיינים גדולים ורבנים גדולים שהכירו אותו וספרו כמה היה מופלג בגדלותו, כל התורה הייתה מונחת בכיסו - בלמדנות, בעומק, בידיעה ברורה, עד להלכה למעשה. מי יתן לנו חליפתו. העולם נשאר שמם.

הגאון רבי מרדכי שריקי ראש מכון רמח"ל ומרבני אגודת 'קדושת ציון' - מדובר בענק שבענקים שענה לתשובות מכל קצוות תבל. בזוהר הקדוש מדבר ר' שמעון בר-יוחאי על מיעוטם של "מחצדי חקלא" - אלו שיודעים לקצור את השדה, להביא לעם הלכה פסוקה. "ויהי דוד משכיל וה' עמו" - אומר הרמח"ל בתיקונים חדשים - הלכה עמו, הוא מצליח להביא תבואה לעם. הצדיק הזה שאנו עוסקים בו - הייתה הלכה עמו, השדה זה השכינה, זה כבוד ה' בעולם. הכוונה האמתית היא להרבות כבוד ה' בעולם, והוא זכה בכלה - תורה תמימה שהתחבר אתה, עזב את הכל ורצה רק להרבות כבוד שמים - אז ה' עמו, אז הוא זוכה לסייעתא דשמיא, כמו בועז שברר את ההלכה של "מואבי ולא מואבית". השופטים שמורים את ההלכה לאמתה של תורה מביאים את המלכות. על-ידי הברור הזה ודאי תתגדל מלכות בית דוד במהרה בימינו, בזכות הצדיקים האלו.

הרב פרופסור אברהם שטיינברג ראש מערכת האנציקלופדיה התלמודית - כל בית ישראל, ביחד עם מערכת האנציקלופדיה התלמודית, מבכים מרה ביחד עם המשפחה הנכבדה מאד את הסתלקותו גאון ישראל, אשר רק ענוותנותו הגדולה השתוותה לגאונותו העצומה - גדול מגידי השיעורים בעיון, פוסק הדור, גדול הדיינים, הגאון רבי זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל. הן בגאונותו והן בענוותנותו היה לתלמידו

וממשיך דרכו המובהק של חמיו גאון ישראל הגרש"ז אויערבאך זצ"ל. בניגוד למקובל היום, כשכל אחד נקרא 'גאון' - לגבי הנפטר שאנו מספידים התואר היה אמתי. לא היה שייכת לגביו השאלה אם סיני עדיף או עוקר הרים עדיף, משום שזכה לשתי המעלות גם יחד. זכיתי לדון עמו בשאלות רבות ברפואה והלכה. אציג מעט מפסקי ההלכות בענייני רפואה והלכה שטרם פורסמו, הוא צלל לתוך כל הפרטים - בענייני פוריות, פונדקאות, היתר עגונות על סמך די.אנ.איי ועוד.

הרב הראשי לישראל וראש אבות בתי הדין הרבניים הגאון רבי דוד לאו - אנו נאספים בתווך שבוע להסתלקותו של מורם ורבים של דייני ישראל, אשר במשך עשרות שנים הרביץ תורה לאלפים ולרבבות, הגאון הגדול רבנו זלמן נחמיה גולדברג, שכיתת רגליו בצניעות ובענווה ומתוך עמקות של תורה הרביץ תורה בישראל. רבנו הסתלק בערב ראש חודש אלול, ובערב פרשת שופטים, שם נצטוינו "צדק צדק תרדוף", וכן נצטוינו על מינוי הדיינים. כתוב בספר 'שב שמעתתא', שחז"ל מדגישים, כי מינוי הדיינים הוא הדבר המשמעותי עוד לפני קיום הדין. ולכאורה הדבר לא מובן, הרי כל עצם מינוי הדיינים הוא כדי שהדין יתקיים. אלא שיש כאן מסר גדול, אותו לומד הרמב"ן, שניתן ללמוד מהחילוק בין מעשה הפיכת סדום למעשה פלגש בגבעה. אמנם יש הקבלות רבות בין המקרים, אך יש חילוק אחד מרכזי, שבגללו סדום נהפכה ואילו שבט בנימין בסופו של דבר ניצל. החילוק הוא שבגבעה היה משפט, האנשים היו חטאים ורעים, אבל המשפט היה משפט התורה. בסדום החוקים עצמם היו רעים, היו מעוותים, ולכן לא נענשה גבעה כפי שנענשה סדום, על-אף ששניהם התייחסו באכזריות אדירה כלפי אורחים. כמה חשוב שהחוקים יהיו ישרים! זה יכול להציל את העיר כולה! כשהחוקים טובים, ניתן לתקן. מעתה מובן מדוע הדגיש הכתוב את מינוי הדיינים, וכן חז"ל אמרו "כדאי הוא מינוי הדיינים הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבם על אדמתם, וכן מובא ברש"י על הפסוק, כשיש בינינו דין כשר, יש סיכוי לישראל לעלות ולהתעלות.

מורי ורבותי, לפני שבוע אבדנו את גדול ישראל, אשר היה מכוון דרכם של ישראל במשפטי התורה בדרך אמת במשך עשרות שנים, מי שהיה מעמיד דיינים, היה מעמיד רבנים, היה מעמיד יראי לדבר ה', מלמד תורה בכל פינה בארץ הקודש, במיוחד בידי חושן משפט שהם סבוכים וקשים, וכן בשאר עניינים - תמיד דמותו הלכה אל מול המחנה להורות ולהדריך בדרך הנכונה. כעת אבדנו דמות מיוחדת זו, על זה ראוי לבכות, כי חסר לנו מי שישפוט את שאלותינו בהבנה נכונה, את מי שבדרכו הגדיל וחיבב את תורת ה' מתוך נאמנות מלאה אליה, מתוך העמדת משפט התורה כהלכתו, עמד ואמר את דבר ה'. היה לו כשרון עצום, אך זה לא רק כשרון. שאלתי אותו פעם כיצד הגיע לידיעה כזו, והוא אמר שתמיד הוא חוזר על גמרא עם רש"י והרא"ש בכל הזדמנות - בין גברא לגברא, בכל הזדמנות, תמיד היה לומד בהילוכו, הדברים היו מובנים אצלו בבירור גמור. הלימוד היה לעיניו כל הזמן, הוא לא איבד כלום. אין מילה בר' עקיבא איגר שלא ידע היטב, קצות, נתיבות, שב שמעתתא, הכל. היה לו סדר מופלא בלימוד, חיות בלימוד, חיים של תורה, בד בבד עם צניעות, ענווה, הליכה בצדי הדרכים. הוא היה ממוסרי התורה וההלכה. הייתה בו סייעתא דשמיא בפסק.

כולנו צריכים ללמוד מהגאון ר' זלמן נחמיה, אף שהיה בעל כשרון עצום - הוא היה מושלם במידות, בחסד, בתורה, בהכל, כי הוא מימש את היכולות שלו. כל אחד לפי דרגתו חייב ללמוד ממנו ולממש את יכולותיו, וכך לקדש את שם ה'. יהי רצון שיתפלל שיהיה מליץ יושר על כלל ישראל.

הגאון רבי יואל שוורץ ראש ישיבת 'דבר ירושלים' ומרבני אגודת 'קדושת ציון' - הנביא ישעיהו אומר - "הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק" (ישעיה נז א). אנו נמצאים בשעה קשה בהיסטוריה, לא הייתה מגפה כזו מעולם שמקיפה את כל העולם כולו. אנו נמצאים בחודש אלול לפני ראש השנה. מיד בתחילת אלול לקח לנו הקב"ה השנה את הגאון רבי זלמן נחמיה. אין איש שם על לב. צריך לדעת שצדיקים מכפרים. מי יודע מה היה קורה, על מה כיפר.

אמנם, באלול עלינו לבוא לידי מחשבה. ר' ישראל מסלנט פתח לנו צוהר להבין את ירידת הדורות. כולנו מכירים את אגרת המוסר - "לפנים בישראל..." - כבר במילים אלו רואים שיש הבדל בין הדורות. על-אף זאת, אין להתיאש, כי אמר קהלת "אל תאמר שהימים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זאת". הגמרא בערובין נג מדברת על כך שהבדלי הדורות מתבטאים בלב. העיקר אצל רבנו היה העמל בתורה, הלב. לא הכשרון. אם לא מנצלים מתנת שמים, אין כלום. כתוב "חכמי לב" - לא די להיות בעל כשרון, יש להפנים, לחיות את הדברים. אם לא מפנימים את הידיעות, זה כלום. מה זה "בן תורה"? הוא והתורה מתמזגים ביחד.

ידעתי בחייו, כי יש על מי להשען. כל דיני רבו מובהק יש לגדול הדור. כשיש אליהו בדור, יש בני הנביאים. היום זה לא אותו דור כמו שהיה כשהגאון היה חי. בשנים עברו היה לי מעט מגע אתו, אבל דרך הנכד שלו היה לי צינור אליו. ועכשיו זה נסתם. אבל יחיד יש לי כאן. יש כל-כך הרבה שאלות הלכתיות שאף אחד לא עונה עליהן, והוא ידע לענות! כמו שאמר הרב שטיינברג קודם. הלכתי בקשר לתכלת לגדולי ישראל, מצאו את התכלת, לכאורה נראה שמצאנו את התכלת, הלכתי לגדולי ישראל לשאול, לא רצו לשמוע אותי. בניתי עליו כל הזמן. אני עסוק עם בני נח, שאלות לא פשוטות. סמכתי עליו, והוא איננו. הכאב גדול מאד, הכאב של כלל ישראל עוד יותר גדול. הוא לא חשש להתעסק בשאלות משונות כביכול. לא זכיתי ללבן את השאלה האחרונה אתו. הרופא אסר עלי לצום בתשעה באב. התחלתי לעיין בשאלה, וראיתי שכלל לא פשוט שמותר לצום בזמן הזה! האם יש רב שיתיר לחולה לאכול כרגיל ולא כמו שכתוב בשו"ע - רק לחם ומים? אין את מי לשאול היום. הנביא אמר שעוד ישבו זקנים וזקנות בחוצות ירושלים. לא מזמן עשו בבית הנשיא קבלת פנים לאלו שהגיעו לגיל 100. באו 400 איש מירושלים. מה זה "משענתו בידו"? היום יש הליכונים וכו'. ילדים וילדות משחקים ברחובותיה. זה משנה את הדין? אלו שאלות שצריך לשאול. היום ירושלים יותר גדולה מפריז בשטח. "קדושת ציון" עוסקים קצת בשאלות האלו. הוא היה הרב של כולנו. אין את מי לשאול יותר. אני רוצה להתנחם. ה' יעזור שהדור הבא ידע להתמודד עם כל השאלות האלו. יש שלושה שופרות. יש שופר כשר, ויש שופר פסול. מי ששומע את השופר באלול ולא מתעורר - מביאים לו שופר פסול, של הסירנות של האמבולנסים. יהי רצון שנוזה לשוב בתשובה שלמה ואמתית.

הרב יהודה אפשטיין יו"ר אגודת 'קדושת ציון' - אמרו רבותינו - "והחי יתן אל לבו". אנחנו מתאספים כאן גם בשביל להספיד ולא להתעצל בהספדו של חכם, אך גם כדי להבין את המסרים העולים מחייו. שמעתי מאחד החברים שהיה קרוב אליו ודיבר אתו על פסיקת הלכה - זה היה כחו הגדול, שהיה לו כח הפסק. זה כח מיוחד, כמו שהמהרש"א מבאר על הגמרא שמדברת על הפסוק "אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב", שהיו בתי מדרש מיוחדים לפסיקת ההלכה. גם חמיו מרן הגרש"ז אויערבאך היה כזה, שלא ברח מפסקים, אלא חיפש לברר כל נקודה גם בשאלות החדשות. והוא אמר לאותו חבר - בעיירה קטנה צריך רב בסדר גודל קטן, בעיירה גדולה צריך רב בסדר גודל גדול, במדינה כמו שיש היום - צריך רב בסדר גודל אחר לגמרי. אחר שחזרנו לארצנו ואנחנו שוב חיים כאומה, חייבים שלימוד התורה ופסיקת ההלכה יהיו בהתאם. שחושן משפט של מדינה יהיה אכן חושן משפט שמעמיד אומה שלמה, ששמירת שבת תהיה שמירת שבת שלא מבוססת על גוי של שבת בכל מקום, שנעמיד על כנם את סדרי קדשות וטהרות, וכפי שרבנו החזון איש העמיד את סדר זרעים. הגאון ר' זלמן נחמיה ידע איך להתמודד עם כל השאלות ועם החידושים הטכנולוגיים, ואף בשנים האחרונות אחר שהגיע לגבורות - תמיד היה מתעדכן, כשכל פרט יכול לשנות את הפסק.

אנחנו ב"קדושת ציון" שאלנו אותו בדיני ממונות, שאלות על תרומות וכו', הוא תמיד ירד לעומק הנקודה, הוא יחסר לנו מאד. מה שצריך לקחת מכאן חוץ מההתמדה העצומה שאין צורך לדבר להכביר במילים, השילוב של הבקיאיות והעיון, היה בו הכל - אבל מה שאנו רוצים להדגיש זה שהתורה תהיה כלי אומנותנו בעולם הזה, שנדע לפסוק בכל שאלה ושאלה. בקרוב נוציא חוברת בנושא דעת רבותינו על מדינת הלכה, על חיים יהודיים שלמים שיהיו כאן בקרוב, וצריך לקחת מרבנו הגדול את כל היכולת הזאת להכנס לעובי הקורה, לדעת את התורה ולחבר אותה אל המציאות. תורתנו תורת חיים, היא לא מנותקת, חלילה, מהחיים. מה שזכינו להתחמם לאורו - זכינו, מכאן ואילך - זה מוטל על כל אחד ואחד מיושבי בית המדרש, שהתורה תתן לנו פתרונות לכל השאלות. אנו מודים למשפחה הנכבדה ששתפה פעולה בקיום הכנס הזה, לגאון הרב מרדכי שריקי בעל האכסניה שהולך אתנו שנים רבות ובטוב לבו העמיד לנו בית מדרש מפואר זה, ויהי רצון שנוזה להתחזק ולהתאמץ לקחת את הלקחים העולים מכאן ולכוון את מלכות ה' כעם בארצו.

הגאון הגדול ר' מרדכי אויערבאך גיסו של הגר"נ - ת"ח שמת מי יתן לנו תמורתו, והלא כתוב כששקעה שמשו של זה זרחה שמשו של זה, אבל לתלמיד חכם יש יחודיות שלזה אין תחליף. היה מאד בולט היחוד שלו, שעליו באמת מתאים לשאול מי יתן? מאז שהתלמיד חכם הזה נכנס לביתנו, ראינו עליו תופעה מאד יחודית, האיש הזה למד תורה לשמה, כפי"ח הנה"ח שלומד תורה לשם התורה בלי שום חשבון אחר, כי כזה הוא היה כל ימיו, לא לשום תועלת, לשום דבר, סגנון לימודו היה בלי שום הנחות מוקדמות, בכל דבר לחשוב מחשבות נקיות ולרדת לעומק הדברים, עד אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, בכל התורה שאין דוגמתו, וזוכה לדברים הרבה - אפשר לפרש שהתורה שלו מתרבה,

כי לא מובן מאיפה לקח את כל הכוחות ואת הזמן להרביץ תורה, לענות בכל העולם ולשבת בבי"ד וכו' והכל בקלות כזאת, אין דוגמתו. ומגדלתו ומרוממתו שמעתי ממנו מה ההבדל בין קטן לגדול? קטן רואה מרחב קטן וככל שגודל רואה בהיקף גדול יותר, אם רוצים לראות מה האיש אפשר לראות בספר שהוציא לאחרונה "נתיב מצוותיך" בעשרות השנים האחרונות לא יצא ספר עם כזו מקוריות וכוה מרחב, כי נתקיים בו "מגדלתו" ראו את הגדלות בענווה שלו שלא מצויה, כי על הכל היה מסתכל מעבר למציאות הקטנה הזאת, וכן הלאה נקרא רע, אהוב בצורה לא רגילה, וכל מה שכתוב במשנה, נקודה אישית קטנה, לת"ח יש חדרים ויש חדרי חדרים, החדר שלו היה פתוח לכולם, אבל את החדרי חדרים שלו הפנימיים זה לא הכירו, שם היה קדושה שאיש כמעט לא יכל להיכנס, הטהרה והנקיות, זה מה שנותן, מה שנתן לו להיות ממרביצי התורה הגדולים.

נכדו - הרב חיים אינהורן. - גם בחיו של סבא היה צריך ס"ד מיוחדת לדבר עליו, וכאשר מדברים עליו בלשון עבר, זה בלתי אפשרי, התחושה היא שקולה מיתת צדיקים כשרפת בית אלקינו, הרי חי בתוכנו שכן, בלתי נתפס איך להמשיך את החיים, זה היה החיות מסביב, את הגאונות של סבא כולם ידעו אבל את הצדיקות שלו שלא היתה במושגים שלנו, לא כל כך הכירו, אומרים על הח"ח שהתפלל בענוותנותו שלא ידעו את גאונותו, אבל שהוא צדיק זה הוא לא ידע, מעין זה היה אצל סבא, רק הפוך, הרי היה פוסק עצום, כל הרבנים ידעו שיש שאלה שצריך כתפים רחבות ידעו את הכתובת הוא ידע בדיוק במה הוא מיקל לאחרים, ולמרות זאת לעצמו החמיר עד הקצה האחרון, הקפיד על כל שיטה בראשונים לא במושגים של הדור שלנו, אז הוא ידע שהוא צדיק אבל הגאונות שלו הוא חשב שזה פשוט, אם לומדים וחוזרים אז יודעים, הוא אמר אנחנו בדור שה' משפיע כזה שפע, לא נשאר לעשות כלום חוץ מללמוד.

על סבא מתאים מאד, "כשריפת בית אלקינו" החיבת הקדש שהיה לו, קודם כל ללימוד קדשים, כמה היה מתגעגע לביהמ"ק, אפי שכל דבריו בהצנע, אבל שדיבר על ביהמ"ק על קורבנות, העיניים שלו היו בורקות, האווירה של הצער שהיה בבית בת"ב כל שנה היה של צער נורא, כמו שאנחנו הרגשנו עכשיו עם המיתת צדיקים הזו. סבא רצה להיקבר בהר הזיתים, תמיד היה מתאמץ לראות את ריצפת העזרה, עכשיו נמצא מול מקום המקדש ורואה כל הזמן את רצפת העזרה, לא האמנו שלא יראה בחייו את בנין ביהמ"ק.

באלול יש משל של המלך בשדה, תמיד יש משרתים וגבאים וכללים איך מתעסקים, אבל באלול המלך בשדה בבגדים פשוטים, מאן מלכי רבנן, סבא היה המלך בשדה, לא היה הבדל בין גדול בגדולים, לקטן בקטנים, כל אחד היה מתעניין במה שמעניין אותו, ילדים קטנים נגשים ושואלים, ובאותו רצינות ואותו מאור פנים, היה משיב בכל הרצינות, ואחרי זמן היה מתעניין מה היה בסוף. אין לנו את מי לשאול ואין מי שיענה.